

Lausunto

21.11.2023

Asia: VN/23885/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi hyvinvointialueesta annetun lain sekä eräiden muiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Näkemyksenne hyvinvointialueesta annetun lain 11 §:n muutoksista (Hyvinvointialueiden seuranta, ohjaus ja laillisuusvalvonta)

Sanan "ohjaus" lisääminen otsikkoon on hyvä.

SOSTE pitää tärkeänä, että talouden ohjauksessa muistetaan järjestelmän ensisijaisena tavoitteena olevan turvata sosiaali- ja terveydenhuollon riittävät resurssit, jotta kansalaisten lakisääteisten oikeuksien toteutuminen voidaan varmistaa.

SOSTE katsoo, että huomiota tulee kiinnittää taloudellisen ohjauksen lisäksi myös palvelujen lakisääteisen tason toteutumiseen. Valtiovarainministeriön näkökulma seuraamisessa, ohjauksessa ja valvonnassa on taloudellinen. Ohjauksen koordinoinnin säätämisessä valtiovarainministeriön vastuulle voi olla se vaara, että valtion finanssipoliittiset tavoitteet ylikorostuvat hyvinvointialueiden ohjauksessa ja epätasapaino substanssilainsäädännön ja budjettilainsäädännön välillä korostuu entisestään. Valtiovarainministeriöllä ei ole roolia lakisääteisten palveluiden sisällöllisessä arvioissa, ja tähän tarvitaan tiivistä yhteistyötä myös STM:n ja SM:n hallinnonalojen kanssa.

Näkemyksenne hyvinvointialueesta annettuun lakiin lisättävästä 12 a §:stä (Hyvinvointialueiden tehtäviä koskevat valtakunnalliset tavoitteet)

Kuten lakiluonnoksen perusteluosassakin todetaan valtakunnalliset tavoitteet ovat keskeinen osa valtakunnallista sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen strategista ohjausta. Tavoitteita valmisteltaisiin edelleen sosiaali- ja terveysministeriössä sekä sisäministeriössä, mutta valtiovarainministeriö sovittaisi valmistelua yhteen ja vastaisi tavoitteiden esittelystä valtioneuvostolle. Pykälän 1 momentissa todettaisiin lisäksi voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti, että valtakunnallisissa strategisissa tavoitteissa tulisi ottaa huomioon 12 §:ssä tarkoitetut talous- ja finanssipoliittiset tavoitteet.

SOSTE esittää huolensa sote-uudistuksen muiden kuin kustannusten hillintää koskevien tavoitteiden toteutumisesta ja kansallisesta ohjauksesta lakimuutoksen jälkeen. Sote-uudistuksella oli tarkoitus

mm. turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelut hyvinvointialueella asuville, parantaa palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta sekä kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja. Nykyiset sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet ovat voimassa vuoteen 2026 asti. Hyvinvointialueiden asukkaiden ja palvelukäyttäjien näkökulmasta keskeisimmät valtakunnalliset tavoitteet ovat palvelujen järjestäminen yhdenvertaisesti ja laissa säädetyt oikeudet turvaten sekä perustason palvelujen toimintavarmuuden vahvistuminen ja integraation lisääntyminen. On tärkeää, että myös näiden tavoitteiden toteutumista seurataan ja ohjataan.

Esitetystä uudesta pykälästä ei käy selkeästi ilmi, mikä taho seuraa valtakunnallisten tavoitteiden toteutumista muilta kuin valtioneuvoston asettamien talouden finanssipoliittisten tavoitteiden osalta. Voimassa oleva sote-järjestämislain 22§:n mukaan sosiaali- ja terveysministeriön on seurattava ja arvioitava sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisten tavoitteiden toteutumista vuosittain.

SOSTE pitää hyvänä, että strategisten tavoitteiden valmistelussa kuultaisiin hyvinvointialueita ja muita ministeriöitä sekä tarvittaessa eri viranomaisia ja järjestöjä tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden muodostamiseksi.

Näkemyksenne hyvinvointialueesta annetun lain 13 §:n muutoksista (Hyvinvointialueneuvottelukunta)

-

Näkemyksenne hyvinvointialueesta annettuun lakiin lisättävästä 13 a §:stä (neuvottelu hyvinvointialueen kanssa)

-

Muut huomiot

Esityksen tavoitteena on edistää hyvinvointialueiden toiminnan vaikuttavuutta, taloudellisuutta ja tuloksellisuutta. Talousarvioiden mukaan kaikkien sosiaali-, terveys- ja pelastuspalveluista vastaavien hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin yhteen laskettu tilikauden alijäämä on hieman vajaa 900 milj. euroa, kun taas tilinpäätösennusteiden mukaan alijäämä on yhteensä noin 1,1 mrd. euroa.

Hyvinvointialueiden etsiessä säästökohteita SOSTE on huolissaan sote-järjestöjen toimintaedellytyksistä ja etenkin järjestöavustuksista myös hyvinvointialueilla. On erittäin tärkeää, että järjestöjen avustuksia ei leikata talouden tasapainottamistarpeista huolimatta, jotta sote-uudistukselle asetettuihin tavoitteisiin päästään. Järjestöihin panostaminen on parasta ennaltaehkäisevää toimintaa, jolla säästetään sote-kustannuksista, ehkäistään yksinäisyyttä ja luodaan yhteisöllisyyttä. Hyvinvointialueilla järjestöt nähdään myös hyvinvointialueiden strategioissa ennen kaikkea kumppaneina ja yhteistyötahoina. Yhteistyön ja sidosryhmien merkitystä korostetaan ylipäänsä kaikkien alueiden strategioissa.

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Ojanen Minttu
SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry